

Onuitputtelijke verbeeldingskracht

Mensen en landschappen. Dat zijn de altijd terugkerende uitgangspunten in de schilderkunst van Henk van der Heijden. Die centrale thema's zijn constant de dominanten, de "Leitmotieven" van zijn werk. Ook wanneer hij deze thema's, gedreven en gestuurd door zijn rijke verbeelding en een onbekommerd uitbundig kleurenpalet, weet los te laten om nieuwe waarden en aspecten aan te boren in andere soms nauwelijks als menselijk of landschappelijk herkenbare abstracties. Al kun je daarmee niet beweren dat Henk van der Heijden zich dan een tijdje afsluit voor mens en omgeving, want zijn grillige en eigenlijk rusteloze verbeelding staat bij hem eenzijdigheid in welke vorm dan ook, in de weg.

Die gulle verbeeldingskracht lijkt, als je Henk goed hebt leren kennen, op het eerste gezicht vanuit zijn persoonlijke "habitus" ver te zoeken. Want hij komt op je over als een vrij nuchtere, nochtans van het leven genietende, Brabander, die met een gezonde dosis droge humor en dus altijd wat relativerend, tegen de stormen van maatschappelijke problemen van onze roerige tijd lijkt aan te kijken. Hij is een mensenkenner en laat dat soms op niet mis te verstane wijze merken. Maar zich druk maken om alles en nog wat, daar ben je bij Henk mee aan het verkeerde adres. In dat opzicht is hij een binnenvetter. Als zakelijke of bureaucratische vraagstukken, ook sinds ze in 2007 in België, net over de grens in Achel, wonen, een oplossing vragen, heeft hij zijn dierbare Marie-José als uiterst betrouwbare en wijze levenspartner in de nabijheid om de problemen onder ogen te zien.

Gevoel voor kleur en humor; dat zijn twee, wat je zou kunnen noemen "vrije radicalen" in het leven en de creatieve processen van Henk van der Heijden. Relativeren, afstand nemen van alledaagse besognes, niet om ze te ontvluchten, maar om ze desnoods te doseren in de expressies en kleurstellingen van een tekening of schilderij. Want binnen het vrijwel onoverzienbare oeuvre dat hij in de loop der jaren heeft opgebouwd, komen de bezoekers van zijn atelier in Achel of zijn zoveelste tentoonstelling, altijd wel een compositie tegen waarvan een enigszins, laten we maar zeggen, bedrukte atmosfeer de stemming bepaalt.

Humor en relativeringsvermogen dus. Grote, gedurfde expressies waar de emoties als het ware van af spetteren, kom je in het werk van Henk van der Heijden zelden of nooit tegen, ook al gaat hij ze niet consequent uit de weg. De verbeeldingen die hij in zijn schilderijen, de meeste althans, weet op te roepen bij de toeschouwer, zijn echter ook geen ontnuchterende, onaandoenlijke of emotieloze voorstellingen. Het is, goed beschouwd, lastig ze in een rake alles zeggende typering, te formuleren. Ik denk dan ook dat de kunst van Henk in grote lijnen kan worden gezien als een oeuvre waarmee hij de fantasie van de toeschouwer verplaatst naar horizons waarachter van alles kan gebeuren en ontstaan, naar raakvlakken met de werkelijkheid van het heden maar net zo goed van het verleden.

Landschappen, gesitueerd in of voortgesproten uit idyllische atmosferen, waaruit elke schijn van werkelijkheid of realisme is verdwenen, maar die je als toeschouwer toch heel vertrouwd, zelfs heel herkenbaar kunnen voorkomen. Alsof je bij voorbeeld, terugkeert in een appelboomgaard of korenveld van Van Gogh, waar je echter nooit bent geweest. Over Van Gogh gesproken: iets van verwantschap met deze door van der Heijden immers bewonderde meester is hier en daar wel in zijn werk te herkennen, met name in die doeken waarin de atmosfeer en de uitbundige coloristische verkenningen van de Provence worden aangeduid maar nooit gemiteerd, want nogmaals: de schilderijen van Henk van der Heijden zijn doorgaans "raakpunten", maar wel met grote trefzekerheid en virtuositeit gelicht uit een rijk gamma van ervarbaarheden.

Toch is De Mens een voortdurend terugkerend gegeven in de kunst van de mensenvriend Van der Heijden. Het blijkt uit de wijze waarop hij tijdens een voettocht langs galleries en musea in Antwerpen het werk van collega's bestudeert en commentarieert en uit de dan groeiende contacten met kunstenaars en galeristen. Wat mij daarbij in hoge mate heeft getroffen is de wijze waarop hij over zichzelf en zijn eigen oeuvre spreekt. Alsof het op de keper beschouwd eigenlijk er niet zoveel toe doet; alsof het er nu eenmaal bij behoort. Als een soort "gen", dna, dat immers wezenlijk verbonden is met zijn persoon en zijn leven. Hij lijkt dan nauwelijks enige verbazing te kunnen onderdrukken als de ander blijkt geeft van ongeveinsde bewondering voor zijn stijl, zijn koloriet, zijn expressieve beeldende taaleigenschappen, waarover hij zelf met relativering en een niet van humor gespeend soort understatement lijkt te willen praten, ook een beetje binnensmonds soms, of met een onverschillig lijkend schouderophalen.

Natuurlijk is deze persoonlijke visie allerminst compleet. Hoe zou ze ook? Wie is in staat de innerlijke drijfveren van een toch tamelijk introverte kunstenaar als Henk van der Heijden op juiste waarden te schatten? Want neem nu nog even dat thema "Mens" van Henk. Als ik deze regels noteer, is hij, ondanks zijn flegma toch voortdurend als gedreven zoeker naar nieuwe picturale dimensies, al weer ver op weg ondanks vele eeuwen van ontwikkeling toch onuitputtelijk menselijk genre: het portret.